

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

duben 2014

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítejte u čtvrtého letošního Kompostu. V poslední době se stále častěji setkáváme se situací, že v důležitých záležitostech bývá mnohonásobně víc slov než samotných činů. Lidé se zdokonalují v posuzování, komentování, rozebírání, hodnocení, ale postupně se vytrácí schopnost, vůle a touha zapojit se do změny svou vlastní účastí, činností, prací nebo názorem, vyřčeným na tom správném místě. Vytváří se jakási podivná forma virtuální reality, kdy jsme přesvědčeni o tom, že mnoho věcí víme lépe než dříve, ale je nám to čím dál tím méně platné. Odpor proti skutečnostem, se kterými nesouhlasíme, probíhá nejvíce v našich hlavách, v okruhu stejně paralyzovaných lidí, u piva

Foto -ah-

nebo na sociální síti. Nejenom, že takto vydaná energie se nenávratně ztrácí, ale uspokojuje naši potřebu angažovat se ve věcech veřejných, i když na-prosto neefektivně. Výsledkem je prostor pře-huštěný různorodými informacemi, pasivita většiny, která určuje směr, a usnadnění práce těm, kteří se této situace rozhodli zneužít.

Dnešní společnost nás výborně učí argumentačním dovednostem.

Bohužel však často tuto dovednost využíváme ke zdůvodňování toho, proč se do toho či onoho nezapojit. Byli bychom rádi, kdyby se tento stav do budoucna změnil. Abychom se pro něco dokázali nadchnout a rozhodnout jenom proto, že to tak cítíme, a nepotřebujeme v tom mít stoprocentně jasno. Abychom se dokázali odpoutat od naší virtuální reality, sebrat se a jít udělat něco konkrétního. Rozdíl mezi těmito dvěma světy nechť posoudí každý sám. Pár příkladů nabízíme i na stránkách dubnového čísla.

Příjemné jarní dny, váš Kompost. -jj-

Z obsahu tohoto čísla:

Tah žab v plném proudu.....	2
Stará řeka ve Strakonících.....	2
Stromy běžné a zajímavé? - XXV.....	3
Vodňanští rozhodnou v referendu....	4
Důležitost dešťové vody 2.....	5
Smrž obecný.....	6
Večer s dokumentem 2.....	7
Neperme se s přírodou 2. díl.....	7
Veget na pokračování – 26. díl.....	8
Zakleté princezny.....	9
Význam stromů ve městě.....	10
Holub blízko nás.....	11
Přírodní památka „Tůně u Hajské“ ...	12
Duben přichází.....	15
Chvála němého filmu.....	16
Petr Kalaš: „Skřípky“.....	16
„Lesy a příroda kolem nás“.....	17
Jedlý Kompost - snídaně.....	18

Ohlédnutí

Tah žab v plném proudu

Vidět převážně mladé lidi přijet o sobotním volném dopoledni vykonávat dobrovolnickou práci v terénu bez vidiny bohatého doprovodného programu, to už dnes není taková samozřejmost. 8. března se nám to poštěstilo. Na toto datum jsme svolali každoroční akci na stavění zábran před zahájením migrace žab, což je první ze série zásahů na ochranu obojživelníků na Strakonicku. V minulých letech jsme se této problematice na stránkách Kompostu věnovali dopodrobna, takže technické detaily ponecháme stranou. Někdy by se pro představu hodily zrychlené záběry časosběrné kamery, které by měly na začátku okénko s hromadou rolí podivné tkaniny, na konci pak záběr s tří čtvrtě kilometru dlouhými zástěnými, zapuštěnými několik centimetrů do země a po pravidelných úsecích přibítymi ke kůlům. Někde mezi by se míjelo oněch patnáct lidí, kteří zareagovali na naši výzvu a dorazili pomoci. Konkrétní zachráněné životy jsou vidět až při samotném přenosu žab k rozmnožovacímu rybníku na druhé straně silnice, ale všichni, kdož se zúčastnili stavby bariér, na nich mají také lví podíl. Co říci k partě, která se tentokrát sešla? Snad jen tolik, že bych se s ní nebál ztroskotat na opuštěném ostrově. Doufám, že jako já odjížděli s dobrým pocitem.

V době uzávěrky dubnového čísla byl již letošní tah žab v plném proudu. Bylo pro nás zajímavé pozorovat zákonitosti sezóny s atypickým průběhem zimy a jara. A je pravda, že pokud bychom stavění zábran posunuli o týden, už by to bylo jen tak tak. Obojživelníci byli vzhledem k vysokým teplotám v plné pohotovosti a rozhodující pro započítání tahu byly srážky. Přibližně v polovině měsíce nás průběh počasí i zprávy z ostatních míst okresu přesvědčily, abychom se k zástěným začali vypravovat každý den za soumraku. Režim tohoto průběžného zásahu už byl totožný jako v uplynulých letech – baterky, vědra a dobrý zrak. Na naši výzvu se připojilo několik dobrovolníků, se kterými se ve „službách“ na Volyňské střídáme. Díky tomu mohou Hrdličkovi vyjíždět i na některé další lokality bez zástěných (Nebřehovická, Řepické rybníky) a provádět transfer i tam. V první fázi tahu se počet zachráněných obojživelníků na Volyňské pohyboval mezi 10 a 50 každý den. O dalším průběhu akce i přesnějších číslech vás budeme informovat v květnovém čísle. Pokud máte zájem zapojit se a pomoci, můžete tak na začátku dubna ještě určitě učinit. Stačí nás kontaktovat. -jj-

Foto -jj-

Stará řeka ve Strakonících

Ve čtvrtek 13. 3. 2013 jsem měla díky panu Ing. Vilému Hrdličkovi možnost zúčastnit se průzkumu měkkýšů s RNDr. Jaroslavem Č. Hlaváčem, Ph.D. v lokalitě Stará řeka ve Strakonících. O této mimořádně zajímavé lokalitě a jejím ohrožení si čtenáři Kompostu mohli již přečíst – článek Ing. Viléma Hrdličky v č. 4/2012. Kromě pozoruhodné lokality jsem poprvé také mohla vidět profesionálního malakozoologa (specialistu na měkkýše) při práci. RNDr. Jaroslav Č. Hlaváč, Ph.D. pracuje v Národním muzeu v Praze (viz např. článek v Živě č. 2/2013 „Vrkoč rašelinný – další z glaciálních reliktnů. Z červené knihy našich měkkýšů.“).

Svinutec zploštělý, foto Eva Legátová

Možná již někteří čtenáři vědí, že si pan Hrdlička s sebou nosí malé hrabičky, pinzetu a lupu. Hrabičky se hodily při hledání na břehu, při průzkumu řeky se používají „kuchyňská“ síta, kterými se nabírá vzorek ze dna. Někteří měkkýši jsou velice malí – např. suchozemská síměnka nejmenší (*Carychium minimum*) je velká 2 mm, ale díky stříbřitému zbarvení kontrastujícímu s podkladem se dá v terénu najít. Na Staré řece jsme viděli i větší druhy – velice pěkný je okružák plošný (*Planorbarius corneus*) a možná ještě zajímavější svinutec zploštělý (*Anisus vortex*). Za těmito měkkýši jsme nemuseli do řeky, ale prázdné ulity jsme nacházeli na břehu. Počet nalezených druhů byl kolem 30. Podrobný seznam a další údaje naleznou čtenáři snad brzy v nějakém odborném časopise, o čemž bude časopis Kompost zájemce informovat.

Překopávky

Stromy běžné a zajímavé? - XXV.

V dnešní části stromového seriálu se opět dotknu k rozlišení problematické skupiny stromů, kterými jsou vrby. Ač se to zdánlivě nezdá, provázejí člověka od narození až do smrti. Jsou stromem, který se objevuje v člověčích bájích, pověstech, objevují se jako součást kultu některých náboženství, a snad i proto prolunuly mimoděk i jako okrasný prvek do blízkosti našich sídlišť.

Vrba bílá (*Salix alba*)

Vrba bílá je stromem, který je rozšířen hojně po celé Evropě. Svým výskytem zasahuje na severu až do oblasti Skandinávie. Na východě vniká do oblasti Sibiře. Tento strom má rád vlhčí místa. Snáší i dlouhodobé zaplavení a v blízkosti říčních niv tvoří rozsáhlé porosty. Svým výskytem se drží spíše v nížinách do 500 metrů nad mořem. Na půdu není tento druh vrby náročný. Pokud má dostatek místa, dokáže zmohutnět a vyrůst ve strom široce rozložený, vysoký až 30 m. Je stromem dožívajícím se přes 100 let. Kůra je ve stáří síťovitě zbrázděná, větvičky jsou žlutavé a spodní část dlouze kopinatých listů je bělavá. Jehnědy jsou dlouhé, jakoby rozčepýřené. S úspěchem se využívá úžasné množství této vrby pomocí větviček, které stačí zabodnout do zavlhčené země nebo břehu a nový stromek či keř se za pár let objeví v nevídané kráse. Této vlastnosti se také využívá k ozelenění a zpevnění břehů potoků a řek. Tato vrba tak tvoří spolu s topoly skupinu stromů měkkého luhu, tj. stromů majících měkké dřevo. Vrba bílá s dlouhými převislými větvemi, většinou kultivar „Tristis“, se používá jako okrasná dřevina v parcích nebo na hřbitovech. Snad pro tuto vlastnost se rovněž stává potenciálním problematickým stromem, který je v předjaří oškubáván lidmi. Snad každý kluk v době velikonoce pátrá po jejích slabých větvích. Některý strom je rád dá, jiný si je podrží. Avšak po pokusech dnešní ztěžklé mládeže, popřípadě otců, je konec většinou takový, že je stržena silnější větev s řádným zatržením na kmeni. Bohužel tato vrba je alespoň podle mých pozorování velmi náchylná na houbová onemocnění. A ono neúmyslné odhalení živé dřevě se stává vstupem pro houby a hmyz. A to třeba i hmyz chráněný, např. páchníka hnědého. Ale to jen vzácně a později pod odborným dohledem vědecké veřejnosti. Faktem je, že houbová onemocnění tohoto stromu nesvědčí, a tak vrba odhazuje své větve. Jednou slabé, podruhé silné. Někdy nezůstane jen u větví a padne za vichřice celý strom. A tak se za čas vrací naše drobné činy v podobě velkých klacků a následně podání žádostí o kácení. Proto se snažme chránit své vrby i před zdánlivě drobnými poraněními.

Vrba bílá při autobusovém nádraží ve Strakonících, foto -vh-

Vrba křehká při Otavě na Ostrově ve Strakonících, foto -vh-

Kde tento druh vrby ve Strakonících najdeme? Nebylo by vhodné nevzpomenout činnosti MOPíků naší ZO ČSOP Strakonice a daru OŽP MÚ Strakonice, z jehož podnětu jsme zasadili několik těchto vrb podél řeky Otavy. Ty nejbližší se nalézají u Mlýnského náhonu při závodu Moira. Jiné jsou třeba ve Zvolenské ulici. Zde jsou stojící stromy příkladem toho, jak nevhodný postup po poranění byl příčinou nemoci a bylo nutno později přistoupit k silné redukci koruny. Málo ošetřený strom je možno vidět při chodníku u čerpací stanice Shell u autobusového nádraží nebo nedaleko restaurace Splávek. Několik zatím drobných vrb se nalézá na Křemelce.

Vrba křehká (*Salix fragilis*)

Vrba křehká se areálem přibližuje rozšíření předchozího druhu. Má i stejné nároky, snad jen na úrodnost a vlhkost půdy je citlivější. Proto se vyskytuje především v blízkosti řek a potoků, kde často tvoří bohaté stromové porosty. Vystupuje o 200 metrů výše než předchozí druh a je stromem zcela mrazuvzdorným. Je nižší, dosahuje výšky 10-15 m. Větévky má šedohnědé, snadno se odlamující, se žlutohnědými pupeny. Listy jsou dlouze kopi-

naté, shora leskle zelené, ze spodu šedozelené. Okraje jemně pilovité. Tento druh vrby snadno sraňuje s vrbou bílou a výsledkem je vrba červená (*Salix x rubens*). Vrba křehká je hojná podél břehů řeky Otavy a vytváří rybářská zákoutí na chobotech u Přeborovic. S těmito stromy se např. setkáme u břehu řeky Otavy naproti Zavadiлке na Podskalí nebo na Ostrově. Dlužno však dodat, že na poslední zmíněné lokalitě jakýsi lidský škůdce posílá na stromy svého psa a ten strhává kůru v dlouhých pásech. U jedné z vrb je poškození tak rozsáhlé, že zřejmě jeden z napadených kmenů dřívě nebo později odumře. Myslím, že by bylo žádoucí za pomoci policie tomuto řázení zabránit. Ono už tak stačí, co všechno se kácí v zájmu bezpečnosti nebo přecitlivělosti lidí, natož abychom se zbavovali i kdysi zdravých, soliterně stojících stromů.

Vrba jíva (*Salix caprea*)

Vrba jíva nevyžaduje takové množství vody jako dva předchozí druhy. Od nich se odlišuje také celkovým habitem, kdy se většinou jedná o nízký strom nebo keř, jehož silnější větvičky jsou hnědavé s lesklými, vejčitými pupeny. Z nich se počátkem jara derou bělavé „jehnědy“, lidově zvané kočičky. Rozšířen je tento druh opět po celé Evropě, dostává se na Island a do Japonska. Vrba jíva vystupuje až do výšky 1000 m. n. m. Je stromem pionýrským a pro lidi velmi užitečným, protože neohrožuje ostatní stromy a listový opad z něj se snadno rozkládá. Na jaře je dřevinou časně kvetoucí a to ji předurčuje jako sběrný strom pro včely, což je opakovaná zkušenost hlásaná po celé lidské generace. Bohužel ne vždy dostatečně respektovaná. S tímto druhem vrby se ve Strakonících setkáme většinou nenápadně. Ve městě byl často kvůli nám samým kácen, protože jarní nájezdy milovníků jarních větviček na tomto stromu udělají své a na námi udolaného oškubánka pak není pěkný pohled. Tak zmizela např. vrba v Havlíčkově ulici nebo u mostu Na Křemelce. Určitá skupinka vrb jív se udržuje při Mírové ulici, na jejím konci při garážích nebo při Mlýnské stoce směrem ke Splávku. Neposkvrněné jívy se nalézají v zapomenutých lesních koutech PP Ryšovy. Velmi pěkná vrba jíva si roste za budovou porodnice v areálu strakonické nemocnice. Skoro bych řekl, že pěkných, ukázkových jedinců vrby jívy ubývá a že tento druh je brán jednou jako sezónně potřebný strom, když jsme zachvázeni euforií z přicházejícího jara, a v létě či na podzim jako překážející plevel.

Vrba jíva v areálu nemocnice ve Strakonících, foto -vh-

Tímto druhem bych zakončil drobnou „vrbologii“ s vědomím, že jsem opomenul povídat o vrbě košíkářské, vrbě třímužné, vrbě pěťmužné či popelavé. Zde bych spíše čtenáře odkázal na odbornou literaturu a vlastní zkoumání. Myslím, že i skutečným poznáním tří výše uvedených druhů se naše obzory rozšíří. A pokud se k nim budeme chovat lépe než dosud, pak můžeme číst a psát dále. -vh-

Použitá literatura:

POKORNÝ, Jaromír a kol.: Stromy, Aventinum, 1998

PILÁT, Albert: Listnaté stromy a keře našich zahrad a parků, SZN, 1953

Vodňanští rozhodnou v referendu o stavbě obří pily

Rakouská firma Sweighofer v současné době jedná s představiteli města a dalšími stranami o záměru výstavby obřího dřevozpracujícího podniku v blízkosti Vodňan – nedaleko obce Radomilice. Jediným argumentem pro stavbu o rozloze přibližně 50 hektarů je vytvoření údajně 500 nových pracovních míst. Jelikož by byla stavba závažným zásahem do života obyvatel Vodňan, rozhodlo se ji zastupitelstvo podmínit místním referendem. To by mělo proběhnout souběžně s volbami do Evropského parlamentu 23. a 24. května. Pokusím se rozebrat pár souvislostí, které mě k této věci napadly a o kterých se v tisku příliš nepíše. 500 pracovních míst zní hezky, ale jedná se o uskutečnitelné číslo? Podle některých lidí, kteří navštívili podobný podnik v Rumunsku při nedávno proběhlé exkurzi, jde o přemrštěný odhad. Druhou otázkou je to, zda se jedná o pracovní místa pro obyvatele Vodňan. Nezaměstnanost se podle místních týká hlavně žen, které uplatnění v novém závodě naleznou pouze v omezené míře. Běžnou realitou některých vodňanských podniků je zaměstnávání levnější a flexibilnější pracovní síly jiných národností, což není nic nepochopitelného, ale Vodňanským to do karet také moc nehraje. Co udělá výstavba závodu s místním trhem? Nebude mít za následek likvidaci malých dřevozpracujících firem a tedy další nezaměstnané?

Přestože únorový zpravodaj města Vodňany přináší zprávy o neutuchajícím zájmu rakouského investora o lokalitu, článek na serveru www.timber-online.net z 23. února přináší podivné vyjádření majitele firmy Sweighofer Geralda Schweighofera: „Snažíme se již několik let získat pozemek v České republice, ale podmínky jsou obtížné, protože každá obec sama všechno rozhoduje a tím se vše komplikuje. Neuspěli jsme v minulosti už v případě tří míst,

Foto -jj-

s velkou částí objemu dopravy. S kamióny přijde hluk, prach, rozbité silnice... Zajímalo by mě, zda se někdo alespoň zamýšlel nad možností dopravy po železnici, která vede v těsném sousedství parcely, zamýšlené pro stavbu.

Přeji Vodňanským šťastnou ruku v květnovém plebiscitu. I když naděje na zlepšení situace nezaměstnaných může být lákavá, neměli bychom zapomínat na to, že realita bývá mnohdy jiná, jak to dokázal např. projekt čavyňské pískovny, ležící asi kilometr vzdušnou čarou od místa plánované výstavby obří pily. -jj-

pokud by to teď přece jen vyšlo, vůbec bychom v současné době nevěděli, co s pozemkem provedeme. Nejspíše něco v produkci dřeva, nebo by se jednoduše získaný pozemek mohl zobchodovat – vše je možné.“ (zdroj)

Závod by měl ročně zpracovat přibližně milion kubiků dřeva, což je asi pětina veškerého vývozu ČR. Další otázkou je, zda se bude skutečně jednat o dřevo na export. V opačném případě by se totiž opět posiloval zahraniční kapitál na úkor drobných tuzemských podniků. Jak velká bude spádová oblast a nebude vytvářet tlak na těžbu dřeva tam, kde bychom si to opravdu nepřáli?

Pokud se dostaneme k otázkám životního prostředí, má uvažovaná stavba snad pouze negativní dopady. 50 hektarů je čtverec o straně tři čtvrtě kilometru dlouhý. O tolik zemědělské půdy naráz přijdeme ve chvílích, kdy rádi lamentujeme nad boomem solárních parků na zelené louce. O příslušné infrastrukturu nemluvě. Z této plochy bude 80 % zabetonováno. A voda z ní bude muset někam pryč. Co však bude obyvatele Vodňan trápit pravděpodobně nejvíce, bude dopravní obslužnost nového gigantu. Severojižním směrem nákladní vozy odvede obchvat města, v jiných směrech však nastane dost velký problém, který zatím nikdo neřešil. Zejména ve směru na Prachatice, který vede kompletně intravilánem města a kde se asi dá počítat

Důležitost dešťové vody 2. - vsak do půdy

Vsakování by mělo být prvním nápadem, jak nakládat s dešťovou vodou. Nepropustné plochy stále přibývají a kvůli nim je zabráněno vstupu srážek do půdy. Vsakováním napomáháme k přírodě blízkému hospodaření s vodami. Podzemní vody jsou podporovány právě srážkami, a jakmile je přístup k nim omezován, prameny mohou slábnout.

Nejdůležitější hledisko při návrhu jsou geologické a hydrogeologické podmínky. Dále má vliv typ ploch, ze kterých má být srážková voda odváděna infiltrací do půdy. Vsak je možné použít i jako sekundární možnost odvodu formou přeplavu z retenčních nádrží, septiků, zásobníků, atd. Než se začne projektovat jakékoliv vsakovací zařízení, měl by být přizván hydrogeolog na posouzení místních podmínek. Základní technickou pomůckou pro navrhování vsakovacího zařízení je ČSN 75 9010.

Průzkumné práce

Průzkumy má vykonávat specializovaná firma. V první fázi se získají dostupné informace o dané oblasti (geotechnické, inženýrsko-geologické, hydrogeologické). Materiály pro výčet informací jsou druhy map, základní údaje o stavbě, atd. Vždy je třeba laboratorní práce doplnit terénními. Podstatnou část tvoří průzkumné sondy. Veškeré průzkumy jsou zpracovány v rámci projektové dokumentace vsakovacího zařízení. Horninové podmínky a kvalita srážkové vody putující do vsaku jsou rozhodujícími údaji k navrhování.

Díky průzkumným vrtům se vyhodnotí hladina spodní vody naražené, ustálené a maximální a dále propustnost zeminy. Z vrtů se odebírají vzorky potřebné k laboratorním zkouškám hlavně k přesnějšímu určení horninového prostředí a propustnosti zeminy. Vsakovací zkoušky, které využívají vyvrtané sondy, jsou zahrnuty v terénních pracích. Právě koeficient vsaku k_v [$m \cdot s^{-1}$], který určuje vsakovací schopnost vyšetřované půdy, je důležitým ukazatelem pro návrh vsakovacího zařízení. Na závěr průzkumných prací je vypracován výstup geologického průzkumu pro vsakování. Údaje, které zpráva musí obsahovat, jsou uvedeny v ČSN 75 9010.

Plochy určené k odvodu srážkových vod

Určitě musíme mít na vědomí, že veškeré nečistoty vyskytující se na povrchu putují přímo do půdy a následně do podzemních vod. Například je nevhodné mít napojené do vsaku vody z povrchů, kde se používá v zimním období sůl, atd. Srážkové povrchové vody podle znečišťujících látek a vhodnosti vsakování dělíme na dva typy:

- a) srážkové povrchové vody přípustné
- b) srážkové povrchové vody podmíněčně přípustné.

Pro určení typu se vychází z velikosti a druhu využívané plochy určené k odvodu dešťové vody. Obecně platí, že před vsakováním se u typu a) nemusí předčišťovat a u typu b) se zvolí vhodný způsob čištění, aby nedošlo ke znečištění podzemních vod.

Návrh vsakovacího zařízení

Projektant spolu s hydrogeologem, případně geologem, musí určit vyhovující místo pro realizaci vsakovacího zařízení. Je nutné dodržovat odstupové vzdálenosti od okolních objektů. Odstupové vzdálenosti jsou různé, podle typu okolních objektů a hladiny spodní vody. Maximální úroveň hladiny spodní vody musí být vzdálená od základu vsakovacího objektu minimálně 1 metr. Důležité je pamatovat, že maximální hladina spodní vody se získá z návrhových úhrnů srážek, to znamená, že jakmile jsou srážky vyšší, hladina spodní vody se může zvýšit nad danou mez. To ovlivní hlavně navrhování hydroizolací okolních staveb. Vsakovací zařízení má být opatřeno bezpečnostním přelivem.

Druhy vsakovacího zařízení (základní dělení vsakovacího zařízení podle umístění):

a) povrchová

Jedná se o způsob, který nejlépe napodobuje přirozenou infiltraci vody do půdy.

Přitékající srážková voda putuje do podzemí přes vrstvy, které přirozeně zachytávají látky nevhodné pro podzemní vody. Většinou se jedná o průlehy či příkopy pokryté vegetací, rozložené na velké ploše. Průlehy jsou ohraničeny menšími hrázi, které zároveň plní retenční funkci.

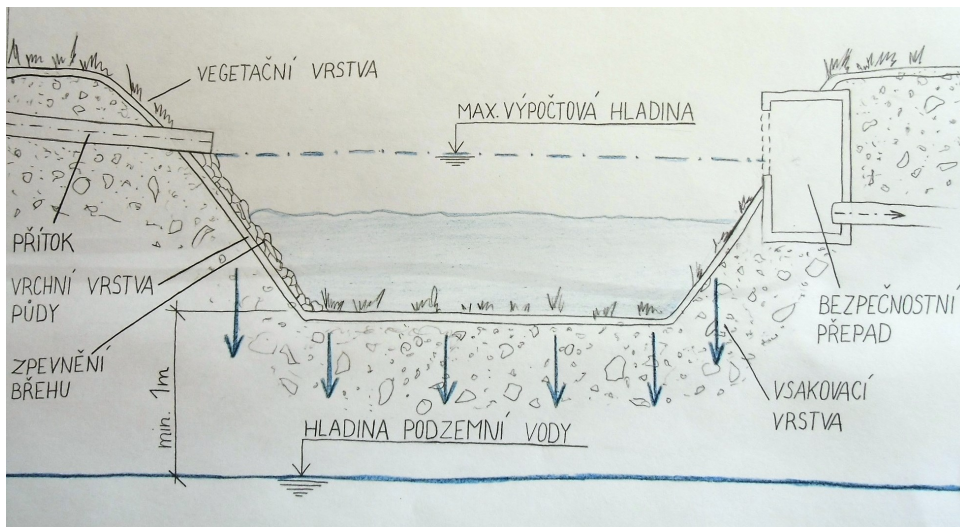
b) podzemní

Realizují se v případě, kdy není možné povrchové vsakovací zařízení (většinou kvůli omezené ploše). Prvky zadržující a postupně vsakující vodu jsou šachty, potrubí, rýhy nebo plastové vsakovací bloky. Protože srážková voda proudí přímo do podzemí, nedochází k přirozenému předčištění přes vrstvy. Je tedy většinou nutné dešťovou vodu patřičně předčistit, aby se zabránilo znečištění podzemních vod.

Jakmile se člověk rozhodne pro realizaci vsakovacího zařízení, je nutné spolupracovat s hydrogeology, geology a projektantem, protože na jejich výsledcích stojí správný návrh a následné používání zařízení. Většinou se vsakovací objekty realizují při novostavbách. U stávajících budov je například vhodné se snažit mít na zahradě co nejméně nepropustných ploch. Místo betonových pěšin třeba jen nášlapné kameny nebo propustnou dlažbu. Vždy je nutné uvážit, jestli je betonová plocha na našem pozemku nutná, či nikoliv.

V dalším díle bude probrána **akumulace srážkových vod pro využití v domácnostech.**

Iveta Holubová

Příklad povrchové vsakovací nádrže, obr. Iveta Holubová

Smrž obecný – výtečná jarní houba

V Kompostu jsme si již mohli o houbách přečíst několik článků - např. o slizáku mazlavém a muchomůrce růžovce (od Ing. J. Juráše v [Kompostu č. 10/2012](#)), o hříbu nachovýtrusém (od Ing. R. Pauliče v [Kompostu č. 11/2012](#)) a hnojníku obecném (od

Smrž obecný, foto Eva Legátová

Ing. V. Hrdličky v [Kompostu č. 11/2012](#)). Chtěla bych se se čtenáři podělit o zkušenost se smržem obecným (*Morchella esculenta*) – výtečnou jedlou houbou. Nalezli jsme ji v Chanovicích loni v dubnu opakovaně u cesty pod jasanem. Podle článku Jiřího Baiera v časopisu *Zahrádkář* č. 3/2011 se objevuje od konce března do začátku května. Detailní popis houby najdou čtenáři v každém houbařském atlase, výstižně je přirovnání struktury klobouku k plátu z včelího úlu. Měli bychom si dát pozor na záměnu s jedovatým ucháčem obecným (*Gyromitra esculenta*). Jako hlavní rozdíl uvádí pan Baier povrch klobouku – smrže mají nepravidelné důlky, zatímco ucháč má povrch klobouku mozkovitě zprohýbaný. V časopise „Naše příroda“ jsou zdůrazněny ještě dva další základní rozlišovací znaky: barva klobouku – u ucháče tmavě červenohnědá, u smrže medově zbarvená, stanoviště – ucháč roste pod borovicemi, v místech, kde se zpracovává

dřevo, smrž v listnatých lesích, v sadech, pod jasaný, ovocnými stromy. Nejvíce receptů na úpravu smržů prý pochází z francouzské kuchyně. Tam je často plný různými nádivkami (celá plodnice je dutá), které aromatizují poměrně nevýraznou chuť hub. Z tuzemské kuchyně doporučuje pan Baier nákyp ze smržů nebo uzbecký „plov“ (recept na něj najdete v uvedeném čísle časopisu Zahrádkář). V časopise „Naše příroda“ je recept na guláš ze smržů na červeném víně. My jsme použili smrže do dršťkové polévky místo dršťek a bylo to stejně dobré jako masáky nebo hlíva.

Smržů se u nás vyskytuje více podobných druhů, ale všechny druhy jsou jedlé. Podobné jsou také jedlé kačenky – vzácnou kačenku českou (*Verpa bohemica*), stejně jako smrž kuželovitý (*Morchella conica*) viděli účastníci botanické exkurze vedené Ing. Radimem Pauličem 11. 5. 2013 u obce Čímice poblíž Žichovic na vápencích. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

BAIER, Jiří: Smrž obecný, Zahrádkář č. 3, 2011

MIKŠÍK, Michal: Zaměnitelné houby, Naše příroda č. 2, 2013

Večer s dokumentem 2. - Zelená poušť

Druhý dokument, který bych vám rád v rámci nového seriálu představil a doporučil, má několik zajímavých charakteristik. Je typickou ukázkou toho, že k natočení snímku vynikajícího jak po technické, tak po obsahové stránce nejsou třeba miliónové rozpočty, tým profesionálů a masivní PR kampaň. Mnohdy stačí pouhé nadšení pro dobrou věc. A tímto způsobem se podařilo studentovi zoologie na pražské UK Michalu Gálíkovi něco nevýdaného. Vytvořil přesně hodinu dlouhý, profesionálně velmi zdařilý dokumentární film, který si v žebříčku ČSFD vede velmi dobře a nyní je průměrně hodnocen 88 %. Od uvedení ho již viděly desetitisíce lidí. Dokument je volně šiřitelný a právě co možná největší množství diváků, kteří film zhlédnou, je pro autora ta největší odměnou.

Dokument mapuje způsob získávání palmového oleje se všemi jeho alarmujícími dopady. Tématem jsme již zabývali i na stránkách našeho časopisu ([Kompost č. 11/2012](#), str. 6). Tuto problematiku považujeme za velmi důležitou právě z hlediska ovlivnitelnosti řadovými spotřebiteli, kterými jsme my všichni. Tato možnost se zdá být do budoucna ještě výraznější, neboť v brzké době by měla vejít v platnost nová legislativa způsobu označování potravinářských výrobků, z kterých bude obsah palmového oleje dobře patrný. I když není uvedené téma příliš populární a v mnoha ohledech ani příjemné, může zhlédnutí dokumentu pospojovat důležité informace dohromady. Informace, které se týkají nás všech. Více se dočtete a celý snímek naleznete [zde](#). -jj-

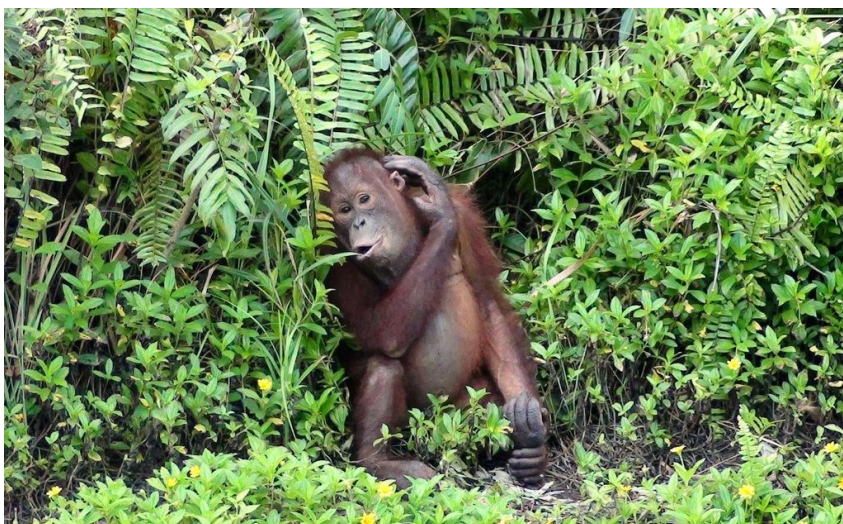

Foto Michal Gálik

Neperme se s přírodou (porozuměním přírodních principů k využití zdrojů v okolí)

2. díl – Klimatická relaxační zahrada

V dnešním čísle bych chtěl představit zatím největší projekt klimatické zahrady, který jsem připravoval. Jedná se opět o využití velké stodoly o rozloze 35 x 12 m. Po rozebrání střechy a krovu byla výška zdiva snížena na 3 m. Vrchol zdi byl oset a osázen zpevňující vegetací. Otvory ve zdi po původních čtyřech vratech byly zazděny a ponechány jen dvě branky. Před tím byla ještě do prostoru navezena ornice a vymodelován profil zahrady. Také bylo položeno potrubí pro přívod vody z nedalekého potoka do zahradního jezírka. Uzavřený prostor jsem pak rozdělil na dvě základní části. Část pro hry a dobrodružství a část pro relaxaci a odpočinek. Vzhledem k tomu, že si ještě pamatuji, jak ne vždy jsem chtěl být při svých hrách na očích rodičů, rozhodl jsem se tyto dvě části nenásilně oddělit vegetací. V části pro hry a dobrodružství bude tajemná jeskyň s pozorovatelnou přesazenou přes okraj zdi. Vznikne tak v dětech dojem jakéhosi pozorovacího koše nebo při mírné úpravě hrazení dokonce příďové čnělky lodě. Prostor pod pozorovatelnou bude uzavřen lehkou konstrukcí a pokryt rostlinstvem. Plocha kolem bude osázena hustou vegetací a popínavými rostlinami. K vybavení patří ještě malý altán, který mají děti k dispozici v případě nepohody. Tvorbu cestiček a průchodů v této části ponechávám plně na fantazii dětí. Při výsadbě se jen raději vyhnu rostlinám jedovatým a vyšším než tři metry, jinak lze použít cokoli. Také výškový profil výsadby by měl směrem k cestě klesat, aby vegetace na její druhé straně netrpěla stínem. Za cestou se pak nachází hrací palouk osetý směsí travin a lučního kvítí. Ideální pro hry a údržbu kosením. Nachází se zde i lavičky k odpočinku a keře bobulovin nesoucí vhodné ovoce k ozdobování.

V druhé části (relaxační a odpočinkové) se pak nachází pergola s ohništěm, jezírko

zejména změnami životního stylu a způsobu stravování. Je nutné si uvědomit, že předrakovinné formy zmnožování buněk jsou běžnou součástí našich organismů. Převaha faktorů rakovinu podporujících a nedostatek faktorů její rozvoj brzdících pak může způsobit nekontrolovatelné zhoubné bujení. Křehkou rovnováhu mohou narušovat i některé faktory vnitřního prostředí, jako je zakyselení organismu nebo chronický zánět trávicího traktu. Je důležité vědět, že při invazivní nebo chemické léčbě rakoviny se většinou odstraňuje pouze důsledek těchto nepříznivých faktorů. Pokud se nezmění i životní styl a stravovací návyky pacienta, riziko znovupropuknutí choroby je veliké.

Zaměřme se nyní na skupiny živin a potravin prokazatelně zvyšujících riziko propuknutí zhoubného bujení.

- **nasycené (živočišné) tuky, přebytek tuku v potravě** – zvyšují riziko některých druhů rakoviny, souvisejících s hormony (rakovina prsu, vaječníků, děložní sliznice, ale i plic a konečníku)
- **maso (zejména červené, v menší míře i bílé)** – karcinom kolorekta, ale i prostaty a ledvin
- **uzená a nasolená masa**, rizikové také některé tepelné úpravy masa (grilování, rožnění) a smažení potravin – rakovina žaludku, slinivky a kolorekta
- **alkohol** – rakovina úst, jícnu, jater, tračnicku a konečníku
- **cholesterol** – rakovina plic, slinivky a děložní sliznice
- **trans-mastné kyseliny** – rakovina prsu
- **rafinované obiloviny** – rakovina celého gastrointestinálního systému
- **mléčné výrobky** (zvýšená hladina inzulínu podobného růstového faktoru Q nebo IGF-1) – rakovina prostaty, prsu a ledvin
- **přísady do jídla, znečišťující látky** (pesticidy, DDT, PBC, hormony...) – mírně zvyšují riziko rakoviny prsu a močového měchýře

Mezi ostatní, ale velmi podstatné rizikové faktory patří obezita (zejména pro rakovinu děložní sliznice), zakyselení organismu (rakovina gastrointestinálního systému), chronický zánět trávicího traktu (karcinom kolorekta), kouření (karcinom plic) a k rozvoji onemocnění může přispívat i stres a některé faktory okolního prostředí.

Pro obranu proti rakovině můžeme naopak zvolit širokou škálu (zejména rostlinných) potravin. Není však správným náhledem na problematiku brát je pouze jako kompenzaci faktorů první skupiny. Pro účinnou prevenci musí být změna komplexní – s minimalizací potravin první skupiny a co nejčastější konzumací potravin druhé skupiny. Základními kameny by měly být i některé všeobecné zásady racionální výživy (konzumace celozrnných obilovin, luštěnin, kvalitních rostlinných tuků a využívání šetrnějších tepelných úprav pokrmů).

Do skupiny potravin s ochranným potenciálem proti zhoubným nádorům patří:

- **ovoce a zelenina** (prevence rakoviny celého gastrointestinálního systému – zejména nádorů úst, jícnu, žaludku a kolorekta)
- **vláknina** – mechanický, čistící efekt, na svém povrchu zachytává škodliviny v zažívacím traktu a urychluje jejich odchod z těla
- **fytochemikálie** (chemikálie běžně se vyskytující v rostlinách – chuťově nebo barevně výrazné látky – ochrana proti všem formám rakoviny) – brání množení rakovinotvorných buněk, podporují enzymový systém, snižují oxidační poškození tkání a DNA, působí jako přírodní antibiotika...
- **vitaminy** (vit. C, E, foláty, karotenoidy – avšak pouze z přírodních zdrojů) – prevence širokého spektra nádorů
- **minerály** (zejména selen a vápník)

Na závěr můžeme konkrétně vyjmenovat některé potraviny s nejsilnějším protirakovinným působením. Nejedná se samozřejmě o seznam kompletní, ani seřazený dle síly protirakovinného efektu. Jsou to tyto potraviny: **košťáloviny** (zelí, kapusta, brokolice, květák, růžičková kapusta); **česnekovité** (česnek, cibule, pór, pažitka); **sója**; **kurkuma**; **zelený čaj**; **drobné ovoce** (maliny, jahody, borůvky, brusinky); **ořechy, semena** (vlašské ořechy, lněné semeno); **rajčata**; **citrusy** (pomeranč, mandarinka, citrón, grep); **červené víno**; **hořká čokoláda**. -jj-

Zakleté princezny

Po skončení loňského „žábobraní“ přišla do knihovny jedna z našich pomocnic a jak tak skládala půjčené knížky do tašky, vzpomínala na nedávné zážitky: „To je taková zvláštní věc, jak já vždycky na tu žabu mluvím, když ji beru do ruky a dávám do kýble... úplně na každou... a přitom naši kočku kolikrát pohladím jen tak, beze slo-

va... ona jak je ta ropucha taková neohrabaná a jak tak nechápavě kouká, tak to je asi tím... nebo já nevím, čím to je..." Odpověděla jsem, že to znám, že to mám přesně stejně. Že jsou to zkrátka princezny, to je o nich známé.

A taky že si vždycky vzpomenu na kamarádku Jane, Angličanku, která mluví moc pěkně česky, jen s malými chybami, jak i ona jednou přijela na naše „žaboviště“ sbírat. A pak vyprávěla: „Pořád nic, a najednou koukám a ten žába tam byl..." Psala o tom pak i svojí dceři do ciziny. Ta na to obratem odpověděla, že být v Čechách, hned by šla s námi. A pak že je ropucha ošklivý tvor. To může říkat jen někdo, kdo je nikdy nenosil v kýbli přes silnici k rybníku... -ah-

Význam stromů ve městě

Když jsem dostala toto téma jako námět pro napsání článku, zauvažovala jsem, co znamená pro krajinářského architekta. Např. poznat funkci a význam zeleně je cílem generelu zeleně. Ale teď se myslí význam stromů ve městě, kdy musím začít na startu: strom je živý organismus, o němž bychom měli vědět, že v listu probíhá reakce: příjem oxidu uhličitého, vody a světelného záření, biochemickým procesem vznikají produkty - organické látky, a to kyslík a cukry. Důležité je si uvědomit, že právě kyslík zlepšuje městské prostředí. Význam stromu ve městě, proces fotosyntézy a produkt kyslík, to vše je předmětem neustálých výzkumů např. v Americe. Potvrzují, že význam produkce kyslíku ve městě je větší, než jsme předpokládali.

Stromy navíc velmi účinně zachycují prach a vysílají do vzduchu rostlinné esence (u některých druhů prokazatelně léčivé), ale to je podceňováno, i přesto, že o škodlivosti městského znečištěného ovzduší pro zdraví obyvatel nemůže být pochyb a že bychom si tedy měli funkci stromů jako pomocníků patřičně uvědomovat.

Ve většině případů bývá dále zcela opomíjen význam stromu jako biotopu pro různé druhy živočichů. Tím je myšlena hnízdní příležitost pro ptactvo, netopýry, veverky a hmyz. Tedy něco, za čím často jezdíme na venkov, abychom opustili šed' našich lidských sídlišť. Zejména ptactvo je pro nás navíc nepostradatelné vzhledem k likvidaci obtížných druhů hmyzu. Chemické prostředky by na to nestačily, nehledě na jejich negativní vedlejší účinky.

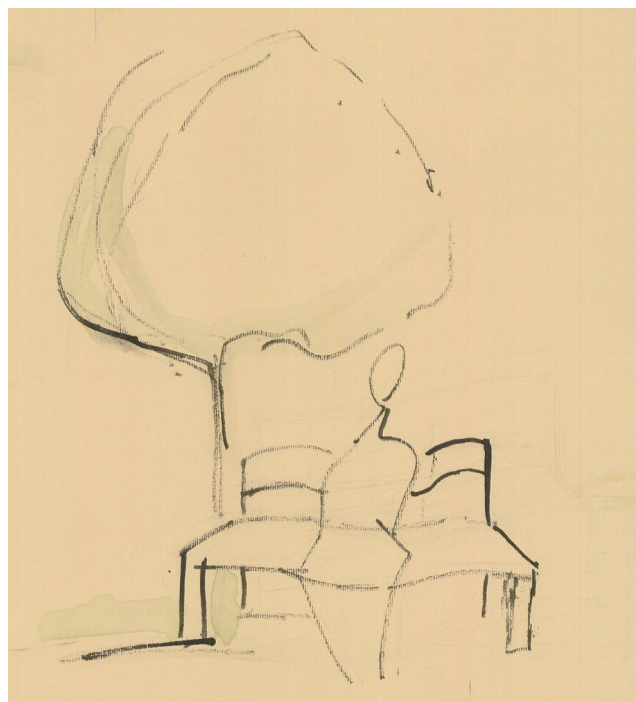
Jako se stavěly a vyvíjely domy, tak i mezi nimi vznikaly a vyvíjely se prostory. Tato území vysázená stromy působí na člověka, na jeho psychiku, jinak než prostor bez stromů. Přírodní lokalita je určena lidem, měla by být intenzivně navštěvována a lidmi využívána. Nedostatek nebo absence prostorů s vhodným pobytovým a rekreačním vybavením se ve městě projevuje negativními sociálními jevy. Navrhování např. náměstí u tvůrčího krajinářského architekta je proces a jeho cílem je všestranné harmonické a kulturní prostředí v sídle. Městské prostředí tvoří obraz města a atmosféru.

Ve městě je vždy nejméně o dva stupně Celsia tepleji než ve volné krajině, proto se nyní budu věnovat významu stromu ve městě a jeho schopnosti ochladit okolní prostor. Jde o schopnost výparu vody.

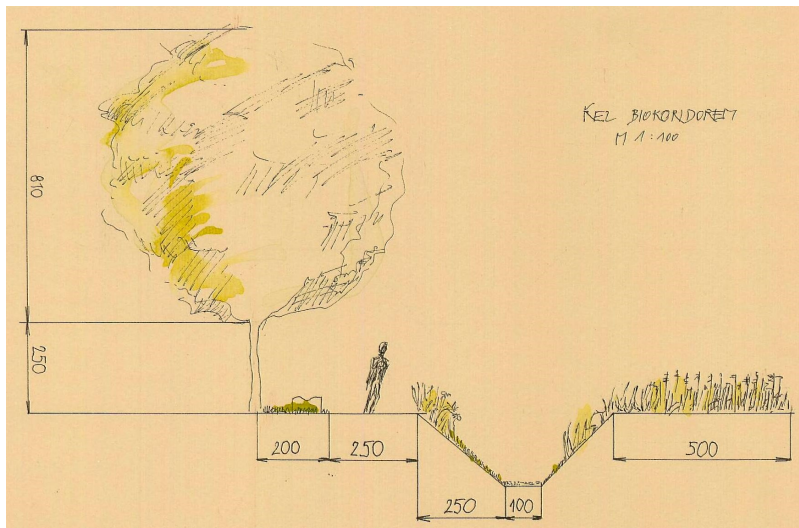
Strom s průměrem koruny 5 metrů zaujímá plošný průmět přibližně 20 m². Na takovou korunu dopadne v jasném letním dni nejméně 120 kWh sluneční energie. Jaký je její osud? Jedno procento se spotřebuje na fotosyntézu, pět až deset procent je odraženo zpět ve formě světelné energie, pět až deset procent se odrazí ve formě tepla a zhruba stejné procento ohřeje půdu. Největší část dopadající energie (okolo 80 %) je vložena do procesu výparu rostlinou – transpirace. Je-li strom dostatečně zásobený vodou, odpaří za den více než 100 litrů, čímž využije (vlastně „zrecykluje“) 250 MJ sluneční energie (tedy 70 kWh). Strom tedy během slunného letního dne odpaří 100 l vody, a tím své okolí ochladí o 70 kWh, průměrně v průběhu deseti hodin chladí výkonem 7 kW. Pro srovnání, klimatizační zařízení v luxusních hotelích mají výkon 2 kW, mrazničky a ledničky o více než řád nižší. Lednička, mraznička i klimatizační zařízení ohřívají své okolí výkonem, kterým na druhé straně chladí. Vodní pára z našeho stromu ohřívá místa chladná, na nichž se sráží.

Teplotní rozdíly mezi prostorem pod košatým stromem a otevřenou plochou ulice mohou v parném letním dnu činit více než 10°C, což je snadno ověřitelný fakt, který si můžeme zjistit pomocí teploměru nebo laicky vyzorovat z chování lidí (zejména starších) v podobných dnech.

Udržováním vzrostlých stromů, zejména listnatých, ve městech i mimo ně pomáháme zadržovat vodu v krajině, předcházet přívalovým deštům, vichřicím atd. Zatímco nad zadlážděnými plochami, nad střechami atd. stoupá suchý, přehřátý vzduch, v okolí stromů se udržuje přirozená vlhkost. Dešťová voda je zde využita i odpařena na místě a vegetace na tom aktivně spolupracuje, což má zásadní význam pro tzv. uzavřený (malý) oběh vody. Tomuto tématu je v Kompostu věnován celý seriál, jehož 2. díl najdete na str. 5.

Obr. Lenka Vamberová

Obr. Lenka Vamberová

1 rok do kořenového prostoru probíhá zálivka do horní 1/3 balu), v ochraně proti účinku posypových solí (řeší ji dočasné mantinely), v ochraně kořenového systému proti účinkům inženýrských sítí (ohledy na ochranná pásma, popř. použití chráničky, které zabrání kořenovému narušování inženýrských sítí). Pokud jde o témata spjatá s významem stromu ve městě, existují např. sborníky, přednášky a konference „Strom pro život, život pro strom“.

Odborné provedení navrhovaných pěstebních zásahů (inventarizace, posuzování a navrhování pěstebních opatření) uskutečňuje Evropský arborista (European Tree Worker, ETW), celoevropsky uznávaná certifikace, která garantuje jistou úroveň znalostí jejich držitelů v oboru. Na odborných školách se vyučuje obor arboristika, na našem trhu je též široká nabídka kvalitních odborných kurzů a seminářů, souvisejících s tímto oborem. Stále se však setkávám se zcela nekvalifikovanými zásahy, které dřeviny trvale poškozují.

Obr. č. 1: Pod stromem je umístěna lavička, strom dává prostor člověku k rozjímání, k odpočinku, relaxaci, k meditaci, k společenskému setkávání, stín před pálicím letním sluncem. Stává se orientačním bodem. Zdroj: Návrh krajinářské studie, Vamberová, 2004

Obr. č. 2: Návrh stromu v biokoridoru, kdy biokoridor prochází městem. Dnes absence stromů. Zdroj: Návrh krajinářské studie, Vamberová, 2004 **Ing. Lenka Vamberová**

Holub blízko nás

Holub hřivnáč (*Columba palumbus*)

Sledování příchodu jara často praktikujeme na základě objevení některých druhů rostlin nebo živočichů. Pro mě je jedním z příznaků přicházejícího jarního období třeba přilet holuba hřivnáče. Jedná se o druh značně podobný holubu domácímu, ale většinou se objeví zcela nenadále a na místech, kterým se holub domácí raději vyhne.

Holub hřivnáč patří mezi jedny z našich největších holubů. Na Strakonicku jej pozorují většinou na konci února nebo v prvních dnech března. Přilétá z dalekého Španělska nebo Francie a osidluje takřka celou Evropu. V prvních dnech jej většinou objevíme v korunách stromů, a to i jehličnatých, jak se tam nemotorně třepe a hlučně tleská křídly. Posléze se začne prohánět se svým souputníkem a za pěkného počasí svoje korunové reje završí procházením po trávníku nebo cestičkách parku, kde se dokrmuje po daleké cestě. Svým způsobem je nutno obdivovat jeho nebojácnost při přítomnosti člověka, zvláště pokud překonal lovecká území našich evropských sousedů. Hnízdo si zakládá v korunách stromů a jako velký druh je schopen si je postavit i v hustém větroví smrků nebo zeravů. Zde se postupem času objeví dvě vejce, na kterých ptáci sedí po dobu 16 - 17 dní. Mláďata pak krmí oba rodiče po dobu 6 dní z volete a posléze přejdou na rostlinnou potravu. Dokrmování rodiči probíhá ještě po několik dní mimo hnízdo. Jedná se o ptáky shánčlivé, takže je často při stavění hnízda vidíme s větvičkou, která je velká jako oni. Opuštěné hnízdo potom poslouží i jiným ptačím obyvatelům, včetně strak a sojek.

Holub hřivnáč - Rennerovy sady, foto -vh-

V literatuře se můžeme dočíst, že počet hřivnáčů v České republice roste. Je to možné. Ale mohl-li jsem pozorovat, jejich výskyt ovlivňuje i možnost hnízdní příležitosti. Stačí pokácet hnízdní strom a trvá třeba rok, dva, než se tito zajímaví, i přes svou velikost nenápadní ptáci objeví na stejné lokalitě znovu a třeba o 100 – 200 metrů jinde.

S holubem hřivnáčem se můžete setkat v Rennerových sadech, na Podskalí u dětského hřiště nebo ve stromech při železniční trati u Blatského rybníka. **-vh-**

Použitá literatura:

SVENSSON, L., MULLARNEY, K., ZETTERSTRÖM, D., GRANT P. J.: Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu, 1. vydání, Svojtka a Co., Praha, 2004.

Přírodní památka „Tůň u Hajské“

Přírodní památka „Tůň u Hajské“ se nachází na pravém břehu řeky Otavy severozápadně od osady Hajská. Byla vyhlášena 1. prosince 1985 na doporučení V. Chána a RNDr. V. Žíly, kteří tuto lokalitu vybrali jako významnou z hlediska výskytu vzácných druhů organismů. Výměra zvláště chráněného území činí necelých 6,4 ha.

Lokalita byla ve středověku centrem těžby zlata. Později se zde těžil štěrkopísek, kdy došlo k masivní těžbě a hloubení malých děr a vysypávání horniny do menších kopců. Pozdějším zatopením tak vzniklo množství malých tůní a vyvýšených kopečků, zvaných sejpy či místně „kupčata“ či „hrůbata“. Po ukončení těžby začaly sejpy zarůstat keři a suchomilnou vegetací s převahou acidofilních druhů rostlin.

Předmět ochrany přírodní památky je soustava drobných tůní s cennou vodní a mokřadní vegetací, zejména s početnou populací žebratky bahenní (*Hottonia palustris*) a výskytem několika druhů obojživelníků.

Z dalších chráněných a ohrožených druhů rostlin se zde mimo již zmíněné žebratky bahenní vyskytuje např. prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), bazanovec kytkokvětý (*Lysimachia thysiflora*), voďanka žabí (*Hydrocharis morsus-ranae*), vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*), ptačinec bahenní (*Stellaria palustris*), zevar nejmenší (*Sparganium natans*), bezosetka štětínovitá (*Isolepis setacea*), ostřice dvouřadá (*Carex disticha*), okřehek trojbrázdý (*Lemna trisulca*) a velmi vzácná, kriticky ohrožená bublinatka obecná (*Utricularia vulgaris*), která roste již jen na několika málo místech v ČR.

K dalším zajímavým rostlinným druhům, které zde na březích tůní či přímo ve vodě rostou, patří např. puškovec obecný (*Acorus calamus*), lakušník štítnatý (*Batrachium peltatum*), stolístek klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), ostřice nedošáchor (*Carex pseudocyperus*), vrbovka malokvětá (*Epilobium parviflorum*), svízel prodloužený (*Galium elongatum*), suchopýr úzkolistý (*Eriophorum angustifolium*), bublinatka jižní (*Utricularia australis*), kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*), štírovník bažinný (*Lotus uliginosus*), sítina cibulkatá (*Juncus bulbosus*), rdest vzplývavý (*Potamogeton natans*), rozrazil štítnatý (*Veronica scutellata*), zevar vzpřímený (*Sparganium erectum*), šťovík vodní (*Rumex aquaticus*) a další druhy.

Žebratka bahenní, foto R. Paulič

PP Tůň u Hajské, foto R. Paulič

Z obojživelníků, kteří v PP Tůň u Hajské žijí, je uváděna ropucha obecná (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), kuňka obecná (*Bombina bombina*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), skokan zelený (*Rana esculenta*), skokan skřehotavý (*Rana ridibunda*), skokan hnědý (*Rana temporaria*), blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*) a čolek obecný (*Triturus vulgaris*). Z ptačích druhů zde bylo zaznamenáno celkem 43 taxonů, ze zajímavějších např. krutihlav obecný (*Jynx torquilla*), moták pochop (*Circus aeruginosus*), lejsek šedý (*Muscicapa striata*), žluva hajní (*Oriolus oriolus*), rákosník zpěvný (*Acrocephalus palustris*) či tuhýk obecný (*Lanius collurio*).

V bezprostředním sousedství chráněného území se nacházejí intenzivně obhospodařované zemědělské pozemky, odkud dochází k obohacování okrajů přírodní památky živinami a k následnému šíření nitrofilních druhů. K dalším negativním vlivům patří šíření nepůvodní netýkavky žláznaté (*Impatiens glandulifera*) do území a k jejímu šíření na březích tůní, proto je netýkavka každoročně aspoň zčásti likvidována. Lokalita je také ohrožena zarůstáním náletovými dřevinami a dochází i k zaměňování tůní, a proto bylo před několika lety přistoupeno k razantní obnově některých z nich a k vykácení části náletových dřevin.

Ing. Radim Paulič

Pozvánky - duben 2014

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 15. 4. - „Pokročilí“ a čtvrtek 17. 4. - „Začátečníci“. Od 18:00, cvičná kuchyňka ZŠ Povážská (Nad Školou 560). Stále je možné se hlásit na třetí ročník úspěšných kurzů v nových prostorách. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinařské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Exkurze do třídírný odpadů Vydlaby

Středa 23. 4., odjezd 13:30 (sraz 13:15) - zastávka MHD Lidická (u Domova seniorů). Zajímá vás, kde končí strakonický separovaný odpad a co se s ním dále děje? Využijte možnosti bezplatné autobusové exkurze do třídírný odpadů nedaleko Písku. Závazná rezervace míst na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Řepické rybníky - úklid ze souše i z vody

Sobota 26. 4., 13:00 - sraz u Dolního Řepického rybníka. Přijďte s námi strávit příjemné odpoledne, poznat krásnou lokalitu a společnými silami ji vyčistit. Akce bude probíhat v rámci mezinárodní kampaně „Uklidme svět! - Clean up the world!“ Pytle na odpad budou připraveny, s sebou vezměte pouze rukavice. Po úklidu bude následovat drobné občerstvení a posezení u ohně.

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 18. 4., 13:00 - 17:00, 1. nádvoří strakonického hradu. Farmářské trhy této sezóny startují na Velký pátek. Budou se konat celkem ve 13 termínech opět každý druhý pátek - s výjimkou 22. srpna. Jedinou změnou je posun doby konání o hodinu vzad (13 - 17:00). Vycházíme tak vstříc těm, kteří na trhy přicházeli v loňském roce už před druhou hodinou odpolední. Budete tak moci ještě lépe využít nákupu cestou z práce nebo před brzkým odjezdem na víkend. Přehled termínů naleznete [zde](#) nebo se můžete stát našimi fanoušky na [facebookových stránkách trhů](#). I v tomto roce pro nás prioritou zůstává důsledná kontrola zboží. Někteří prodejci jsou již prověřeni pravidelnou účastí v minulých letech vámi - zákazníky. Každý nový pak musí doložit původ produktů, se kterými na trh dorazí. Snažíme se tak eliminovat riziko překupníků a prodej zboží z ciziny nebo z velkoobchodu. Další prioritou je udržet v průběhu celé sezóny vysokou a vyrovnanou návštěvnost. Velké množství zákazníků je pro prodejce jedním z hlavních důvodů pro jejich účast. Větší počet prodejců pak logicky znamená i větší výběr zboží pro návštěvníky. Nepřímo tak udržují úroveň trhů samotní zákazníci. Jako v minulých letech pro vás budeme každých čtrnáct dní připravovat aktuální seznamy prodejců, abyste mohli své nákupy lépe plánovat. -jj-

Foto -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavka kvetoucích rostlin

K určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace). Pokračují i další dlouhodobé akce, např. Nejmilejší knihy.

Tvořivý podvečer s p. Hanou Taschnerovou

Čtvrtek 3. 4., 17:00 – 19:00 hod. na pobočce ŠK Za Parkem (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Drobné jarní dekorace, ukázky zdobení kraslic. Materiál a potřeby k předvedení budou připraveny na místě, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (nůžky, papíry, přízi, háček, jehly, nitě...).

Přednáška Netopýři blízko nás

Pátek 4. 4. od 16.00 v promítacím sále strakonického gymnázia. Vede **Mgr. Dita Weinfurtová** z České společnosti pro ochranu netopýřů. Ukáže **živé hendikepované netopýry**, o které se stará, bude se promítat a povídat o netopýrech a jejich ochraně, rozdávát propagační materiály.

Přírodovědný výlet

Neděle 6. 4. Sraz v **8.30** na zastávce **MHD Tržnice**, v 8.41 jede autobus **do Katovic**. Odtud se vydáme **do okolí, např. do Mnichova a Únic**. Cca 15 km, lze zkrátit. Vede František Langmajer.

Přírodovědný autobusový zájezd

Neděle 13. 4., odjezd 7:00, návrat do 20 hod., cena 200 Kč (sleva: 150 Kč). **Kamýk n. Vlt.** (hrad, "středověké" hřiště, výhled), **Drážkov** (špýchar), **Hrachov** (Centrum Ochrany fauny ČR se záchranou stanicí, expozicí sladkovodních ryb aj.), **Sedlčany** (možnost oběda), **Petrovice** (viklan). Vede p. Karel Taschner. Přihlášky, informace a záloha 100 Kč na hrdlickova@knih-st.cz, 380 422 720 nebo v knihovně Za Parkem.

Velikonoční hraní na kantely

Pondělí 21. 4. od 18:00 na **pobožce Za Parkem**. Koná se ve spolupráci s o. s. Spona. Vítány jsou i další hudební nástroje. K poslechu nebo i zpěvu zveme také veřejnost.

Strakonické příběhy IV. - Olkmar z Neznašov

Úterý 22. 4. od 18:00 v **restauraci Baobab** (Bavorova 20). Útržky života pana purkrabího. Město a panství Strakonice v poděbradských časech. Další **vyprávění regionálního historika Karla Skalického** v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení.

Páteční schůzky kroužku MOPíků

4. 4. půjdeme na **akci s netopýry** (viz výše) – sejdem se v 16.00 na gymnáziu. **11. 4.** bude sraz v 16.00 před hradem u kanceláře CIAO, půjdeme na **Podskalí čistit studánku Skleněnku**, zahrát si kuličky a ukázat si pletení pomlázek. **18. 4.** na Velký pátek **schůzku vynecháme**, **25. 4.** bude sraz opět v 16.00 u CIAO, půjdeme na **zahrádku paní Zdeňky Skalické** nad městem a oslavíme Den Země vyráběním hraček z různých odpadových materiálů.

Více na www.csop-strakonice.net nebo na pobožce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). **-ah-**

Další dubnové „úklidové“ akce:

Privítejme jaro v čistém městě - Uklidíme si Strakonice!

Čtvrtek 3. 4. od 14:30 hod - **společný úklid města, vytipováno je 15 lokalit** (mapa [zde](#)). Přihlášení obdrží přesné místo srazu pro danou lokalitu. Kontakt pro přihlášení: zdravemesto@strakonice.eu, tel.: 725 709 733. Rukavice, pomůcky a pytle na odpad jsou zajištěny. Po akci malé překvapení! Bližší informace [zde](#) nebo [zde](#).

Pokud se rozhodnete zorganizovat svou **vlastní** úklidovou akci, kontaktujte včas koordinátora kampaně Michala Novotného (kontakt viz výše) a dohodněte si místo, kde zanecháte pytle s nasbíraným odpadem, aby bylo možné včas zajistit jejich odvoz. Až do vyčerpání zásob budou dodány rovněž pytle i pracovní rukavice.

7. ročník čištění řeky Otavy

Po celý duben - dobrovolníci, jednotlivci i skupiny se mohou hlásit na e-mail: martina.dubova@mu-st.cz nebo na telefony 383 700 847 a 724 848 538. Rukavice a pytle na odpady budou zajištěny.

Akce (nejen) pro registrované geokešery:

Čištění Naučné stezky Švandy dudáka

Sobota 5. 4. - více [zde](#).

Čištění Podskalí

Sobota 26. 4. - více [zde](#).

Drobné smetí

Zápisy z výletů

Na webu strakonické ZO ČSOP naleznete zápisy s posledních dvou přírodovědných výletů, pořádaných ve spolupráci s pobočkou ŠK. Podrobně si o nich můžete přečíst [zde](#) a [zde](#).

Peníze na spalovny nebudou

Peníze z evropských fondů na výstavbu nových spaloven odpadů do České republiky nakonec nepřitečou. V současné době je naše hospodářství bez odpadové strategie a právě nelogičnost začlenění zbytečných spaloven do evropských odpadových cílů byl hlavní důvod, proč se tak nestane. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

Duben přichází

Kdo si přečetl tahle dvě slova a automaticky se mu vybavil název knížky „Když duben přichází“, ten má pravděpodobně rád přírodu, dobrodružství, kamarádství... a všechno to kdysi našel **v knížkách pana Jaroslava Foglara** (6. 7. 1907 – 23. 1. 1999), tak jako kdyby byly psány speciálně pro něj. Jako osobní dopisy od někoho blízkého. Já jsem aspoň tenhle dojem měla, hned jak jsem asi tak v osmi letech začala číst nejen nápisy na hřbetech spousty foglarovek z bratrovy knihovničky, ale i knížky samotné. Byla jsem zvědavá, protože názvy lákaly svým tajemným kouzlem a pojmy jako Bobří řeka nebo Jezerní kotlina mi připomínaly příběhy o zvířatech, které jsem v té době už měla přečtené – třeba o rybařících (ledňáčcích) na Modré zátoce. Sice mě nejdřív trochu zklamalo, že hlavními hrdiny tu byly děti, a ne třeba bobři, jenže pan Foglar to se čtenáři uměl: během prvních pár vět dovedl každého vtáhnout do děje a potěšit ho vším možným, tak aby si každý přišel na své. Napětí, humor, obyčejné dětské starosti a radosti... na nic nezapomínal. I o přírodě vyprávěl s takovou láskou a úctou, třeba o stro-mech, že jsem svoje oblíbené stránky čítávala pořád dokola, třeba desetkrát, až jsem je uměla zpaměti.

„Pojď se mnou tam, kde nebe je vysoké a modré a kde oblaka bílá rychleji než kde jinde plují. Slyšíš tu píseň větrů v korunách borovic? Slyšíš tu píseň dalek závrtných? Tiše a velebně šumí hlavy stromů...“ - nejen, že jsem teď tahle slova zapsala ještě po více než čtyřiceti letech bez předlohy, protože se mi bezpečně vybavila, ale přesně si pamatuju i pokračování a také ob-rázek, který byl u textu nakreslený (v „Kronice Ztracené stopy“).

Vůbec mi nevadilo, že takovéto nadnesené, slavnostní úryvky z kronik a deníků měly své místo vedle dobrodružných pasáží. Ani to, že do dě-je vstupovaly úvahy, líčení krajiny, vzpomínky a sny, že se často mlu-vilo nejen o sluncem zalitých paloucích a provoněných lesích, ale i o mlhavých večerech uprostřed špinavých městských uliček... Neuna-vovalo mě to, neodvádělo od příběhu, neztrácela jsem se v dlouhých větách – byla jsem i z jiných knížek na tohle všechno zvyklá a jsem tomu ráda. Pan Foglar byl jedním z těch spisovatelů, díky kterým jsem si později bez potíží přečetla jakoukoliv klasiku, od Klosterman-na po Shakespeara, a náležitě si ji užila. Moderní knížky se mi líbí tak-é, pokud to není vyslovený brak, takže si můžu vybírat ze spousty žánrů a jsem za to autorům ze svého dětství vděčná, jak mě k tomu pěkně vyškolili.

Foto -ah-

Některým, včetně J. Foglara, bylo leccos vyčítáno – že jsou jejich knihy mentorské, s černobílými hrdiny, atd., a je pravda, že ve snaze dát dětem dobré příklady k tomu naši oblíbení spisovatelé někdy sklouzli. Ale ne zase tak často a ne tolik, aby-chom jim to museli mít za zlé, protože my sami jsme se ve svých dětských literárních pokusech vyjadřovali podobně a při-padalo nám to správné. Když přátelství, tak jaké jiné než na život a na smrt... když padouch, tak pochopitelně opravdový zlosyn... když tábořiště, tak s hlubokým lesem a divokou řekou... Kreslili jsme mapy, obrázkové seriály, vedli si všelijaké dů-ležité záznamy, umiňovali jsme si spolu s Rychlými šípy, že budeme vždycky všechno dělat co nejlépe, že se budeme zastá-vat bezbranných, že vždycky přiložíme ruku k dobrému dílu...

Četla jsem od pana Foglara všechno, co vyšlo, a tak vím, že vedle těch titulů, které přecejeno trochu „šustí papírem“, napsal i příběhy srovnatelné s nejkvalitnějšími díly naší dětské literatury. Nejradši mám od něj

mám „Pod junáckou vlajkou“ a „Devadesátka pokračuje“, protože v době, kdy jsem je četla, jsem spolu s většinou dětí z naší třídy zrovna do podobného oddílu chodila. Nebyl junácký, to v sedmdesátých letech bylo zakázáno, ale měl velice podobný ráz. Jak jinak, když obě naše výborné vedoucí, Eva Kubištová a Vlasta Černohorská, byly „odkojené“ právě foglarovkami. Na schůzky a výpravy mám ty nejlepší vzpomínky a stejně tak i můj spolužák Milan Hankovec, který později založil oddíl Husot. A to ani nemluvíme o tom, že můj starší bratr býval ve vodáku a jeho vedoucími byli Karel Trávníček (Origo) a ochranář Ing. Miroslav Treybal.

Když jsme jeli 25. 1. vlakem na výlet s ŠK a ČSOP do Turné a jedenáctiletá Dominika si vytáhla z batůžku čtení na cestu, hned jsem tehdy i při pohledu z dálky rozpoznala „Záhadu hlavolamu“ a pomyslela na to, že vlastně měl v těch dnech pan Foglar kulaté, patnácté výročí. Ještě ve svých devadesáti letech se osobně zúčastnil odhalení památníku připomínajícího legendární tábořiště Sluneční zátoka (poblíž Ledče nad Sázavou), kam jezdil se svým skautským oddílem. Vedl jej tak dlouho (celých 60 let!), že by se mohl ucházet o zápis do Guinnessovy knihy rekordů. **-ah-**

Chvála němého filmu

Vždycky mám ohromnou radost, když čtu pozvánku na nějakou akci „nekonzumního charakteru“. Jakožto knihovnice se o nich dozvídám zpravidla s velkým předstihem, a tak se můžu dlouho těšit, dávat vědět spřízněným duším, zjišťovat si podrobnosti... to všechno můj dobrý pocit ještě umocňuje a jsem vždycky vděčná těm, kdo s něčím takovým přišli. Teď v dubnu (**v sobotu 5. 4. od 20:00**) se například chystá v sále volyňského kina ojedinelé představení prastarého němého filmu (z roku 1921, v restaurované podobě) „**Příchozí z temnot**“ doprovázeného živou hudbou. Tak, jak to kdysi bývalo. Jenže dříve se muzikanti ani moc nesnažili reagovat na promítané scény, zatímco tentokrát vystoupí **kapela Neuvěřitelno s hudbou napsanou přímo pro film**. Bude hrát na kytaru, bicí, kontrabas a xylofon, ale i na různé kuchyňské náčiní – prostě podle toho, co si atmosféra v sále právě vyžádá.

Nejde mi do hlavy, proč po zavedení zvuku lidé tak rychle na němé filmy zanevřeli. Mohli si přece užívat půvaby jak těch nových, tak starých, tak jak to dělám já. A vůbec i v jiných oblastech života to tak pozoruju, že přijde něco nového a všichni se toho chytí tak vehementně, jako by se za předchozí styl styděli, nebo co... Je to, myslím, velká škoda.

Dobře si pamatuju, jak jsem viděla v Praze v kině Ponrepo například „Robina Hooda“ se starým dobrým Douglasem Fairbanksem. Bylo to vylepšené o čtený překlad anglických titulků, kterého se ujala mladá slečna, začátečnice, takže snaha byla velká, ale výsledek mile legrační. Vůbec se jí nechci posmívat, taky bych měla asi trému a nestíhala bych. Z dlouhých vět vycházela pouhá torza a zněla krásně dramaticky – třeba místo „*Pošlete zprávu na sever, na východ, jih i západ, po celé zemi – jsem králem*“ zůstalo jen „*Pošlete zprávu na sever!*“, a kdo neuměl anglicky a nepřečetl si plné znění, asi se podívoval, co že to chtěl dotyčný pán sdělit a proč zrovna do Grónska. Tak to šlo po celý večer a asi nejvíc se mi líbila scéna, při které jedna z postav držela na ruce žalostně opelichanou vycpaninu nějakého opeřence, cosi se v té souvislosti řešilo a slečna rozesmála půlku sálu, když se zmínila o „sokolovi“. Když ještě připočtu expresivní styl herectví a pozadí Sherwoodského hvozdu, spojilo se to všechno krásně dohromady a byl to nezapomenutelný zážitek, zábavný a dojemný zároveň.

V Ponrepu se promítaly často i válečné kopie filmů s dvojími titulky – podrobnějšími anglickými a zjednodušenými německými. Všechno to šlo pěkně po staru, pomalu, tak nebyl problém číst si obě verze. Ještě teď, po třiceti letech, si vybavuju třeba dlouhý vášnivý dialog mezi Tarzanem a Jane (zvukový, z roku 1932), podbarvený řevem hyeny. V titulcích z něj vyšlo jen pár strohých vět a v těch německých jen jediná: „*Hyena je veselá, že?*“ A to nás ještě čekaly scény s krokodýly (aby taky ne, když hlavní roli hrál Johnny Weissmuller, olympijský vítěz v plavání) a jiné lahůdky: třeba putování skupinky odvážlivců po uzounké stezičce nad propastí, které bylo v titulcích okomentováno jako sledování sloní stopy... Možná už to po těch letech necituju přesně, ale to je vlastně jedno - jako hlavní mi připadá, že si ještě pořád pamatuju radost, kterou nám taková návštěva kina přinesla. Když si představím, že by k tomu s patřičnou chutí a vynalézavostí ještě hrála skupinka opravdových muzikantů, nemělo by to chybu. A tak se moc těším, jaké to bude za pár dní ve Volyni... **-ah-**

„Příchozí z temnot“

Petr Kalaš: „Skřipky“

Pamatujete si na ukázkou veršů z časopisu Semtam č. 25 z letošního [lednového čísla Kompostu](#)? Chtěla jsem k nim tehdy přidat ještě „Skřipky“ od kolegy Petra Kalaše, ale při zalamování textu to nevyšlo – a tak se o toto dílko z dob Petrových studentských let podělíme tentokrát. **Další texty mů-**

žete najít v diplomové práci Michaely Vadlejchové „Současní publikující a nepublikující autoři Strakonicka“ (je k vypůjčení ve fondu pobočky ŠK Za Parkem) **nebo v sešitku u cédéčka skupiny Ausgerechnet** (ve fondu hudebního oddělení ŠK).

O „Skřípky“ jsem si řekla speciálně, protože jsem je před pár lety slyšela recitovat **při akci „Básníci nad Otavou“** a líbilo se mi, jak jsou hravé a nápadité. Ale vůbec nejradši ze všeho, co od Petra znám, mám jedno dvojverší z básně „Zabloudil“: „... bojím se v lese, zabloudil jsem se...“ **-ah-**

Havrani

*Havrani do větví
vklíněná břicha
že sotva dýchají
že sotva dýchají*

*Do dřeva vyklovou
mrtvého ticha
pro ptáky ortel, ach
padají, padají*

Zabloudil

*Mihla se kočka
po onom plotě
nespadla ona
tak i vy pojedte*

*Nesu dva dukáty
ale nejsou pro mě
bojím se v lese
zabloudil jsem se*

*Bojím se vlčice
nebojím se sovy
zapálím oheň
schovám se do něj*

Vozí se na pramici

*po proudu řeky Léthé
zvidaví výletníci
na exkurz Oním světem*

*V zásvětním restaurantu
(zove se "Pod Olšemi")
lze chutně poobědvat
a za solidní ceny!*

*"Např. guláš s knedlíkem
toliko 20 korun!"
diví se p. ing. Kříž
žádaje o dvojité*

*Po jídle bez výjimky
všichni si pochvalují*

*snad jen p. Kodýdkovi
byl guláš málo ostrý*

*(Kdy však p. Kodýdek
je s něčím spokojený?
Každému lezou krkem
ty jeho extrawursty!)*

*A to už místní drahou
jede se "na mrtvolu"*

*P. ing. Kříž připravil si
žertovný recitativ
aby též zpříjemnil
načaté odpůldne*

*Hosté však - rozechvělí
setkáním s zesnulými
- nevěnují se cele
páně Křížovým replikám*

*Přece - jen po očku
vyhlížejí z oken...*

Skřípky

*Prstoma kobyl
podstrunný
obrokem v postroj
vměstnat*

*Zavrzom ozeb
rozebzal
rozzeben kostrou
z těsta*

*Střepoma skřípot
ostudy
vnitř skříni střížen
kabát*

*Řehtáním tříbit
ostruhy
Rozřezat. Zaržát
Hrabat*

Petr Kalaš

Listovka

„Lesy a příroda kolem nás“

V dnešní době, kdy jsou děti zvyklé trávit většinu volného času u obrazovek, se pro ně stává slovo „příroda“ slovem téměř neznámým. Při poznávání rostlin někteří tápou i u těch všeobecně známých, jako je prvosenka jarní či dokonce vlčí mák. Zato bezpečně znají způsoby, jak v počítačových hrách zavraždit všechny protivníky.

Dávno minuly doby, kdy naše babičky a dědečkové sbírali na jaře bylinky na sušení, v létě chodili do lesa na houby, maliny a borůvky, na podzim sbírali a uskladňovali na zimu podzimní plody ze zahrádek nebo připravovali žaludy a kaštiny do lesa pro zvěř. Dnešní děti mnohdy ani nevědí, že rostlinka, která jim roste u nohou, je bylinka vhodná k užívání při těch či oněch potížích. Zvířata často nepoznají ani na obrázku, natož venku nebo podle stop ve sněhu. Pobyť na čerstvém vzduchu v přírodě je přesouván v žebříčku činností prováděných dětmi stále na nižší a nižší příčky.

Příroda je však, jak praví mnozí básníci, „mocnou čarodějkou“, která dokáže učarovat nejedním kouzlem, které bere dech. Dává nám řadu možností zábavy či pozorování.

Jedním ze způsobů, který nadchl žáky pro pozorování přírody a výtvarné ztvárnění poznatků, pocitů a představ, se stal 4. ročník výtvarné soutěže pořádané Lesy České republiky s. p., Jihočeskou vědeckou knihovnou v Českých Budějovicích, Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, ZOO Ohrada Hluboká nad Vltavou, Stezkou korunami stromů Lipno a Hřištěm BezBot, který

David Grabmüller, David Vastl, Lucie Kulířová, foto Monika Hrušková

nesl název „Lesy a příroda kolem nás“. Děti měly možnost si vybrat z 6 soutěžních témat, a to buď pro jednotlivce, nebo pro kolektiv: „Návrh ilustrace oblíbené knihy o přírodě“, „Člověk a les“, „Les ve fantazii – les jako domov skřítků, víl...“, „Stromy v barevném kabátku – stromy v barvách“,

„Přírodní herbář“ a „Ručně vyrobená knížka o lese“. Témata byla dále řazena do deseti věkových kategorií.

Žáci Základní a Mateřské školy Čestice obsáhli téměř všechna vyhlášená témata. Menší žáci tvořili práce převážně na téma „Les ve fantazii“, kde znázornili řadu tvorů obývajících les, maličkých i obrovských, zlých i dobrých, pozemských i nadpřirozených. Větší žáky lákala témata „Stromy v barevném kabátku“ a „Člověk a les“. Žáci čtvrté třídy vytvořili „Přírodní herbář“ věnovaný stromům nacházejícím se v jejich blízkosti. Stromy nejen výtvarně znázornili, ale jak již to má ve správném herbáři být, i doplnili vylišeným listem či částí plodu, latinským názvem a informacemi o stromě.

Hans Christian Andersen, autor nespočtu pohádek pro děti, řekl: „Všechny knihy zežloutnou, ale kniha přírody má každý rok nové, nádherné vydání.“ A právě o spojení těchto dvou vydání, vydání tajů přírody a vydání knihy, se žáci pokusili svou knihou o stromech, ve svém přírodním herbáři.

Jak praví lidová moudrost: „Bez práce nejsou koláče.“ Snaha žáků byla tentokrát odměněna pomyslným koláčem v podobě třetího místa, na kterém se žáci čtvrté třídy se svým „Herbářem stromů“ umístili. Odměny se 12. března 2014 dočkali i žáci druhého stupně. Eva Žejdlová z 9. třídy se umístila na druhém místě v kategorii jednotlivců. Třetí místo obsadil žák osmé třídy Vojtěch Bělohav. Oceněné práce budou zveřejněny na internetových stránkách pořadatelských organizací. Výstava bude umístěna od 4. 6. 2014 v 1. patře Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, pobočka Lidická 1, České Budějovice. Během prázdnin bude přesunuta do prostor ZOO Ohrada a od září 2014 ji bude možné shlédnout v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, pobočka Na Sadech.

Obsazení hned tří pomyslných stupínků vítězů je důkazem, že žáci Základní školy Čestice si umí udělat v dnešní uspěchané době chvíli na pozorování přírody a objevování jejích tajů. Nezbývá než doufat, že si tento kladný vztah k ní uchovají i v budoucnu. **Mgr. Monika Hrušková, učitelka ZŠ a MŠ Čestice**

Velikonoce a další zatoulánek?

V [Kompostu č. 3/2013](#) jsme článkem „Velikonoce a pejsek Miša“ rozběhli miniseriál o zatoulancích a o lidech, kteří jim dali nový domov. Čtenáři se s námi po celý rok dělili o svou radost z nových členů rodiny, jejichž láska a vděk vyváží všechny potíže spojené s přivykáním na nové prostředí (pokud vůbec k nějakým těžkostem došlo). Máme takových příběhů v zásobě ještě spoustu a zrovna k předvelikonoční náladě tohoto čísla by se nějaká úsměvná nebo dojemná zvířecí historka hodila, ale přesto jsme se rozhodli, že budeme fotografie zatoulánků a povídání o nich uveřejňovat už jen nepravidelně. Otevíráme totiž v naší Listovce nové téma: „Zapomenuté kouty Strakonicka“. Kdo o nějakém zajímavém místě víte, napište nám! Stačí fotografie a několik řádek textu. Časem by z příspěvků mohla vzniknout navíc i výstava - pro radost i pro inspiraci. **-ah-**

Jedlý Kompost

Snídaně

Tématem dubnového kurzu zdravého vegetariánského vaření pro skupinu „pokročilých“ byly snídaně. Kromě receptů, které si můžete přečíst níže, jsme se zabývali hlavně energetickou stránkou jídel, sacharidy nebo hladinou cukru v krvi (glykemií). Řešili jsme rozložení jídel během dne vzhledem ke klesající výkonnosti metabolismu. Ne nadarmo se říká, že snídaně by měla být základem a že má velký vliv i na energetický příjem po zbytek dne. Pro snídaně bychom měli volit ty nejkvalitnější suroviny a postavit je především na celozrnných formách obilovin (domácí cereální směsi, skutečně celozrnné pečivo). Složené sacharidy a velké množství vlákniny udrží stabilní hladinu cukru v krvi po dlouhou dobu a oddálí tak pocit hladu. Vhodným přídatkem do snídaní je také ovoce (čerstvé i sušené) a dále ořechy a semena jako zdroje zdravých tuků a minerálů. Zdravotně nepříznivé výrobky z kravského mléka můžeme nahradit výživnějšími rostlinnými alternativami.

Granola (1 plech)

Ingredience: ovesné vločky (4 šálky), hrozinky (1/2 šálku), ořechy (1/2 šálku), strouhaný kokos (1/4 šálku), sezam (1/4 šálku), olivový olej (2 lžíce), kukuřičný nebo podobný sirup (4 lžíce), jablečný džus (1 šálek)

Postup přípravy: Ořechy nasekáme nebo nadrtíme, sezam pomeleme a smícháme s ostatními sypkými ingrediencemi. Přidáme olej, sirup a ohřátý džus. Směs promícháme a uhněteme rukama. Rozložíme na vymazaný plech do slabé vrstvy a pečeme při asi 120 °C do vysušení (30 - 45 minut). Hotovou granolu můžeme lámat na malé kousky a skladovat. Před podáváním zalijeme horkým rostlinným mlékem a necháme nabobtnat. Můžeme přidat libovolné ovoce.

Makové mléko

Ingredience: mletý mák

Postup přípravy: Smícháme cca 200 g mletého máku s asi 1,5 l vody, umixujeme a ne-

cháme 2 hodiny louhovat. Směs přivedeme k varu a několik minut za občasného míchání vaříme. Potom znovu umixujeme. Cedíme přes hustý cedník nebo textilii. Dle chuti můžeme mléko ochutit hnědým cukrem.

Makovo-ovesný chléb

Ingredience: hladká celozrnná mouka (3 šálky), ovesné vločky (1 šálek), mletý mák (1/4 šálku), nebo zbytek máku z výroby makového mléka (1/2 šálku), sůl (1 a 1/2 lžičky), hnědý cukr (2 lžičky), rostlinný olej (2 lžice), droždí (1/2 kostky)

Postup přípravy: Šálek ovesných vloček zalijeme šálkem vroucí vody. Necháme nabobtnat a vychladnout, aby směs nebyla horká. Smícháme mouku se solí, cukrem, mákem, droždím a olejem. Přimícháme vločky a postupně přidáváme vodu (asi 1/4 šálku) do vytvoření vlhkého těsta. V teple necháme kynout ve vysypané formě do zdvojnásobení objemu (asi 45 - 60 minut). Pečeme při 200 °C asi 30 minut do vytvoření hnědé kůrky.

Foto -jj-

Hummus

Ingredience: cizrna (1/4 balení - 125 g), tahini (3 lžice), citrónová šťáva (3 lžice), olivový olej (3 lžice), česnek (1 - 2 utřené stroužky), sůl

Postup přípravy: Cizrnu namočíme alespoň na 12 hodin, uvaříme doměkka a umixujeme dohladka s ostatními ingrediencemi. -jj-

Makovníček

Ingredience: 10 jablek, 5 lžic přírodního cukru, 10 vlašských ořechů, 1 lžička skořice, 10 lžic máku, špetka soli, 20 lžic celozrnné pšeničné mouky, 10 lžic oleje

Postup přípravy: Jablka nastroháme nahrubo, ořechy nakrájíme na menší kousky (nebo nastroháme), mák umeleme. Všechny suroviny dobře promícháme dohromady. Těsto rozložíme na vymazaný plech a pečeme v rozehřáté troubě.

Marie Bernasová

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Iveta Holubová, Eva Legátová, Lenka Vamberová, František Langmajer, Monika Hrušková, Radim Paulič, Petr Kalaš, Marie Bernasová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2014

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Strakonice, Zámek 1

E-mail: posta@csop-strakonice.net

